În căutarea identităţii: chestiunea emancipării în presa feminină a secolului XIX

IOANA AURORA TODEA
Biblioteca Judeţeană Mureş

Abstract

Searching for the Identity: the Emancipation Issue in the Feminine Press of the XIXth Century

The present paper presents some feminine characters who, with their personality and bravery, stand for women emancipation. Therefore, are analyzed all the articles and studies from the XIXth century magazines in order to underline the Romanian women rights and requests.

So, due to the published articles, we can see the needs of the Romanian women in times when the emancipation was just starting. In this fight for rights and equality with men, some independent voices were noted as representative to the Romanian feminism.

Keywords: *Romanian feminism, emancipation, XIXth century, feminine speech, the Romanian woman*

În prezent, se acordă mare atenţie istoriei femeii, atât în plan european, cât şi naţional, o importanţă deosebită având în cercetarea problemei analiza studiilor şi articolelor primelor feministe. Aceste prime scrieri feminine, sub impulsul mişcării feministe româneşti, sunt importante prin mesajul trimis - emanciparea femeii. Totodată, ele furnizează şi informaţii asupra mentalului epocii, în cadrul căruia încă prima gândirea tradiţionalistă.

Pe teritoriul românesc, ideile feministe din Occident pătrund relativ simultan, dar abia jumătatea secolului al XIX-lea transformă mişcarea într-un curent de gândire. O oportunitate de a se face auzit glasul femeii române este oferită din partea paşoptiştilor şi mişcării unioniste. La îndemnul acestora de a participa la modernizarea şi restructurarea democratică a ţării, femeia acceptă cu entuziasm. Acest act de colaborare este văzut ca prima

BDD-A30288 © 2012 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:49 UTC)

şansă de participare a femeii în plan social, public şi, de asemenea, îi oferă ocazia de a-şi face auzite doleanţele şi de a reclama drepturile care i se cuvin.[1]

În următoarele pagini ne propunem să prezentăm activitatea femeii române pentru a-şi îndeplini scopul propus - emanciparea. În acest sens, vom analiza discursul feminin prin evidenţierea principalelor puncte care prevăd doleanţele femeii, folosind drept izvoare articole din presă din perioada analizată. Presa secolului al XIX-lea este influenţată de contextul istoric al ţărilor româneşti, de formarea statului naţional român şi mai apoi cucerirea independenţei sale. Cea de a doua jumătate a secolului este caracterizată, în plan cultural, de marii clasici ai literaturii române (Eminescu, Caragiale ş.a.), perioadă în care se afirmă şi literatura feminină. Principalele reviste care susţin scrisul feminin şi emanciparea femeii sunt mai ales cele feministe, ca ***Amicul familiei***, ***Familia***, ***Femeia Română***, ***Dochia***, ***Rândunica***.

Discursul feminin este un mijloc de autoproclamare a noii sale identităţi sociale, juridice şi politice. Iar ca această nouă identitate să se afirme, este nevoie de o reconfigurare a categoriilor sociale şi a statutului acestora. Înainte, trebuie să vedem premisele care au dus la această nevoie, de redefinire a statutului femeii. În prag de modernitate, încă se păstrează din mentalitatea medievală ideea conform căreia femeia este pe lume doar pentru a-şi îndeplini rolul de procreere şi întreaga ei viaţă se reduce la trei aspecte fundamentale: *familia* (soţie şi mamă), *îngrijirea de gospodărie* şi *religia* (moralitatea conduitei sale). Nici un cuvânt despre rolul ei în sfera publică, care, deja se ştie, este consacrată bărbatului. Astfel, timp de secole, femeia trăieşte într-o lume în care doar bărbatul are putere şi deţine controlul absolut în societate şi asupra statutului ei. Dar, din fericire, în epoca modernă începe lupta ei pentru emancipare, susţinută de mişcarea feministă, însă, din păcate, reformularea statutului ei social durează o bună perioadă de timp. Impunerea şi implicarea ei în viaţa socială şi dobândirea de drepturi se

[1] Ş. Mihăilescu, ***Din istoria feminismului românesc***, Iaşi, Polirom, 2002 p. 19.

BDD-A30288 © 2012 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:49 UTC)

face treptat şi cu mai mult sau mai puţine reuşite, depinzând şi de influenţa politică din zona respectivă.[2] Astfel, reformularea statului social al femeii, în general, presupune o lungă perioadă de timp, ceea ce face ca în societatea europeană de la sfârşitul secolului XIX încă să ocupe un loc marginal, dar reuşeşte să surprindă prin evoluţie.[3]

Cucerită de spiritul reformator al epocii, femeia din spaţiul românesc îşi însuşeşte ideile de egalitate, libertate, democraţie care o ajută să formeze un discurs social-politic în care prezintă aspiraţiile de egalitate civilă. Discursul feminin al acestei perioade este unul care susţine în principal accesul fetelor la educaţie, dar şi atenuarea acelor caracteristici ale mentalităţii ce reţin femeia în sfera privată. Odată dobândit accesul la educaţie, obţinerea drepturilor cetăţeneşti egale va fi un deziderat mai uşor de atins. Spre deosebire de discursul masculin - organizat logic, argumentat, cu strategii retorice şi cu o gândire abstractă - cel feminin exprimă un limbaj al emoţiilor, al vieţii private, favorizând aluzia, eufemismul, evitarea teoriei abstracte-comentate.[4] Astfel discursul feminin exprimă direct şi cu o emoţie sinceră mesajul dorit.

Femei cu o pregătire mai bună încearcă să atragă atenţia tuturor femeilor asupra inevitabilei schimbări cerute de actuala lor situaţie nefericită. Situaţia femeii române în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, nedreptăţile pe care le îndură şi drepturile care trebuie să i se acorde sunt foarte bine rezumate în ***Prefaţa*** revistei ***Rândunica***. Autoarea, Elena D. O. Sevastos, punctează poziţia femeii în dependenţă de bărbat, preeminenţa acestuia în societate, sclavia în care se află femeia ca „*roabă*" a bărbatului, evidenţiată în special în relaţia de căsătorie. Ea vorbeşte şi despre principiul libertăţii individuale încălcat în cazul femeii căsătorite, situaţia ei fiind asemănată cu sclavia, deoarece femeia nu are personalitate juridică. Acest

[2] http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Feminismul_rom%C3%A2nesc

[3] George Marcu, Rodica Ilinca, ***Dicţionarul personalităţilor feminine din România***, Bucureşti, Meronia, 2009, p. 11.

[4] Otilia Dragomir, Mihaela Miroiu, ***Lexicon feminist***, Iaşi, Polirom, 2002, p. 76-77.

BDD-A30288 © 2012 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:49 UTC)

principiu liberal se transformă pentru femeie într-o dorinţă care să-i permită să fie ea însăşi, nu legată de puterea bărbatului. Autoarea evidenţiază o stare foarte adevărată care constituie şi una din premisele chestiunii emancipării, şi anume raportul între starea de drept şi de fapt în situaţia femeii legate de chestiunea socială. Este vorba de „*contrastul ce există între egalitatea de drept a femeii şi inegalitatea ei de fapt*,"[5] şi anume toate aceste drepturi, îndatoriri aparţinând activităţii sociale la care trebuie să aibă acces, ca parte din aceeaşi societate ca şi cealaltă jumătate masculină. Dar care nu se concretizează în fapte, femeia fiind exclusă de la viaţa socială activă. Tocmai pentru a se schimba şi a se transforma în concret aceste drepturi, revista ***Rândunica*** vine a sprijini şi încuraja sexul frumos în această transformare.[6] O nouă imagine stă să se construiască pentru a-şi arăta adevărata identitate, construită de ele însele, şi să demostreze că deţin aceleaşi capacităţi şi abilităţi intelectuale ca şi bărbatul.

Femeia română nu vine a lupta împotriva bărbatului sau să-l înlătura de la putere, ci doar cere aceleaşi drepturi ca şi el. Dorind „*vremi mai bune şi scăparea de nevoi*," o „*viaţă mai senină, dulce*"[7] şi pentru ele, cu un scop definit - „*toţi să aibe acelaşi drum*" -, încep a cere „*pentru toţi drept la viaţă,*" şi anume să nu fie diferenţe de gen.[8]

Discursul feminist în ceea ce priveşte chestiunea emancipării este unul care trage un semnal de alarmă. Sub un titlu sugestiv, ***Ligile feministe***, o femeie (Florica) încearcă prin articolul ei să stârnească, pe de-o parte, ca femeile din regat să conştientizeze că a sosit momentul lor; pe de altă parte, încearcă să sensibilizeze inima bărbatului, să înţeleagă situaţia femeii şi să o susţină în această etapă decisivă şi importantă din viaţa ei. De ce „*ligile*"? În primul rând, modelul belgian care pentru mişcarea feministă română e un

[5] Elena D. O. Sevastos, ***Prefaţă***, în ***Rândunica***, Iaşi, an I, nr. 1, 1893, p. 3-5.

[6] ***Ibidem***, p. 5.

[7] Florica, ***Pentru toţi drept la viaţă***, în ***Rândunica***, Iaşi, an I, nr. 3, 1893, p. 87.

[8] ***Ibidem***, p. 88.

BDD-A30288 © 2012 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:49 UTC)

model apropiat, care se poate prelua. De ce mai multe Ligi? Pentru că împreună au o putere mai mare de convingere şi mai puternică în a se face auzite ideile şi dorinţele de egalitate ale femeii române. Autoarea articolului zugrăveşte în câteva rânduri „*starea mizerabilă a femeii*" de secol XIX, aflată într-o „*condiţie deosebită*"[9] din cauza interesului celeilalte jumătăţi de a se ridica şi de a fi centrul societăţii. Dar a sosit momentul ca femeia să pătrundă în acel spaţiu tainic pentru ea - până acum -, adică să se implice în activităţile sociale, mai ales dacă interesul său e în joc. Lozinca pentru care acestă autoare optează este „*Facta, non verba*," adică e momentul ca femeia să-şi reclame drepturile şi să treacă la fapte pentru a le obţine. Astfel, scopul ligilor feministe este „*condiția și bunăstarea a femeilor în afară de orice spirit și de orice considerațiune de partid*."[10] Tot în aceleaşi scop, revista e o formă bună de a promova tinere talente în literatură, artă, dar mai ales un mod de a se face auzite, cât şi o profesie din care să îşi câştige existenţa. Sunt femei de bună stare, dar nu toate au, din păcate, o educaţie şi cultură solide. De aici necesitatea accesului egal la educaţie, ca un drept. „*A împiedica pe femei să lucreze înseamnă a comite o crimă*;"[11] şi totuşi, mai toate carierele destinate pentru ele au fost luate de bărbaţi, fiindu-le refuzat accesul egal la muncă. Deci e necesară o lege care se exprime dreptul la muncă pentru femei, ca şi pentru bărbaţi. Aşa cum bărbaţii au propriile forme de organizare profesionale, sociale, şi femeia are nevoie să se organizeze în Ligi - o formă a lor, în care să discute şi să rezolve problemele lor. Doar e „*unul din principalii factori ai mersului societății*."[12]

În paginile revistelor, pe lângă articolele favorabile emancipării, sunt prezentate şi piedicile întâlnite în calea acestui vis. De exemplu, în revista ***Dochia*** sunt două articole care prezintă părerea celor care nu sunt în favoarea emancipării. În primul articol, drept contraargument solid şi profitând de tradiţia misogină, este prezentată ***Natura femeii*** ca un element

[9] Florica, ***Ligile feministe***, în ***Rândunica***, Iaşi, an I, nr. 2, 1893, p. 45.
[10] ***Ibidem***, p. 46.
[11] ***Ibidem***, p. 47.
[12] ***Ibidem***, p. 48-49.

BDD-A30288 © 2012 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:49 UTC)

care respinge toate ideile moderne şi emancipatoare. Este un argument metafizic adus contra femeii, şi anume că în natura ei stă scris şi locul, şi rolul ocupat în societate şi de care nu se poate depărta. Datorită acestei naturi, care i-a rezervat o anumită situaţie, nu poate să i se acorde drepturi egale. Mai mult, în ***Histoire critique des doctrines de l'education***, Gabriel Compayré, chemat a vorbi despre educaţia fetei, stabileşte că după natura sa, femeii îi e destinat rolul de *mamă şi soţie* şi că în acest scop trebuie să primească o educaţie deosebită. Cât de misogin - femeia să rămână în sfera privată, să nu intervină în planul social, pentru că ar putea strica reputaţia bărbatului şi ar pune în pericol societatea! Plecând tot de la acest punct, există păreri care menţin acestă menire a femeii, doar cercetând natura ei în abstract, fără a lua în seamă „*toate manifestările ei sociale*,"[13] ignorând faptul că activităţile ei în folosul societăţii sunt importante.

Din fericire, sunt şi câţiva care apreciază valoarea femeii, cântărind toate manifestările ei sociale, toate faptele săvârşite în interesul comunităţii. Aceştia recunosc şi apreciază tot ceea ce face femeia. Din păcate, şi spre sfârşitul secolului al XIX-lea mai există multe păreri contra cauzei feministe, şi nu doar ale bărbaţilor, ci şi ale unor femei care nu pot privi cu ochi buni noua „stare" a femeii, cât de benefică şi îndreptăţită este pentru ele. Probabil că societatea românească încă nu a ajuns la acea dezvoltare care să permită acceptarea de drepturi egale între bărbaţi şi femei. Însă, prin perseverenţa şi continuarea răspândirii ideilor cauzei feministe, treptat, tot mai mulţi se vor convinge de necesitatea acestui proces.[14]

Împotriva schimbării poziţiei şi ascensiunii femeii în societate, şi ca doritor de păstrare a situaţiei curente, este D. Simon. În ***La Femme du XX-eme siecle***, îşi prezintă argumentele în această direcţie: pierderea femeii de către bărbat ca *instrument politic*, apoi că ea în lupta pentru emancipare ar lupta împotriva bărbatului. Se pronunţă pentru *femeia de salon*, perfectă pentru bărbat, în timp ce este împotriva *femeii de spirit*, care nu ar mai cocheta, ci ar scrie, şi atunci nu ar mai fi preocupată să placă bărbatului.

[13] Valeriu Huluei, ***Natura femeei***, în ***Dochia***, an I, nr. 3, 1896, p. 66.
[14] ***Ibidem***, p. 67.

BDD-A30288 © 2012 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:49 UTC)

Simon mai susţine că femeia trebuie să rămână femeie, ca şi cum prin emancipare şi-ar pierde esenţa naturii sale; de asemenea, nu admite prezenţa ei în politică. Dar în saloane, nu participă ea la politică? Simon susţine că o femeie e fericită doar ca soţie şi mamă, deoarece femeia care munceşte e „*o nenorocire, o dezechilibrare*”[15] pentru familie şi societate. Însă ea este martoră la toate mizeriile din jur; cu o educaţie mai bună, ar şti mai bine cum să facă faţă, iar nemulţumirile ei arată că nu e fericită în casă, ca o sclavă. Astfel, o slujbă, pe lângă îndatoririle casei, ar face-o să se simtă mai apreciată. Femeia are nevoie de invidualitate, de propria identitate, de aceea luptă să îşi câştige drepturile de cetăţeană şi să fie uitate tradiţia, prejudecăţile, robia care au menţinut-o în „*tâmpire.*”[16]

În acest scop, doamna Flechtenmacher, Adela Xenopol şi alte femei înfiinţează reviste, publică articole pentru a face auzite ideile feministe. Activitate care aduce îmbunătăţirea instruirii femeii, femei mai bine pregătite, care nu se mai lasă prostite de idealul societăţii trecute - mamă şi soţie. Ele încep să se afirme în sfera publică, lucrând în uzine, fabrici şi alte slujbe, câştigându-şi existenţa şi dovedind aceeaşi capacitate ca bărbatul. Este momentul în care se „*rupe vălul ce acoperea femeia*”[17] şi se ridică la nivelul la care trebuie să fie. Prin intermediul presei ca mijloc de propagandă întreaga ţară face cunoştiinţă cu aceste idei măreţe.

În paginile precedente subliniam dorinţa mişcării de a organiza ligile feministe, inspirate după *Liga belgiană*, în sensul „*apărării dreptului şi ocrotirea intereselor femeii.*”[18] Femeile, aparţinând păturilor sociale diferite, în dobândirea drepturilor trec peste aceste „*interese opuse,*” pentru că ştiu că doar luptând împreună, asimilând interesele îşi vor putea îndeplini dorinţele. Organizarea ligii e tot după modelul belgian şi priveşte principalele

---

[15] Adela Xenopol, ***D. Simon şi emanciparea femeei***, în ***Dochia***, an II, nr. 6, 1897, p. 81-83.

[16] ***Ibidem***, p. 83.

[17] Sylvia Em. Drăgoescu, ***Femeia şi patria***, în ***Dochia***, an I, nr. 2, 1896, p. 53.

[18] Florica, ***Ligile feministe***, p. 188.

BDD-A30288 © 2012 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:49 UTC)

chestiuni: *educaţia* - crearea unui sistem de învăţământ pentru fete; *binefacerea* - intervenirea femeii în problemele sociale; *chestiuni economice* - dreptul la muncă; *legislaţie* - legi care să reglementeze situaţia, drepturi; *propaganda* - biblioteca feminină, publicaţii, informaţii din străinătate, conferinţe.[19] Liga va realiza totodată şi legături cu mişcările din străinătate. Când femeia cere drepturi egale, îşi cere drepturile de cetăţeană, să intre şi să participe activ în viaţa societăţii şi a ţării. Astfel, ea cere drepturile uzurpate.

Sfârşitul secolului al XIX-lea aduce începutul „*erei femeii culte.*" E drept ca toate femeile să primească o cultură serioasă şi egală cu bărbatul. Să-şi formeze şi să i se acorde libertăţi de acţiune şi gândire, să scape de „*tâmpire,*" să fie considerate fiinţe şi nu obiecte de muncă, sclave. Să aibă acces la muncă, unde vrea ea - profesor universitar, doctor, avocat ş.a., să i se acorde drept de vot. Să nu se mai facă diferenţe de gen - că bărbatul posedă raţiune, aptitudini, inteligenţă şi femeia nu. Să găsească sprijin, susţinere în bărbat, care să recunoască, să admire femeia educată, care vrea mai multe pentru ea.[20]

De ce a evoluat şi s-a dezvoltat mişcarea feministă românească în secolul al XIX-lea? Ce a determinat şi ce o face să fie sigură de moment ca reuşită? Sunt anumiţi factori, împrejurări care favorizează; în plus însăşi societatea e în schimbare. „*Pornirea către emanciparea femeii, către egalizarea socială a sexurilor, care după mii de ani de robie începe să se agite în vremea noastră, se datoreşte dezvoltării economice.*"[21] Astfel, marea industrie modernă distruge familia patriahală, scoate femeia din casă şi devine un factor economic tot aşa de important ca bărbatul (o forţă de muncă). Aşadar, un factor principal e cel economic, care contribuie la schimbarea mentalităţii şi a politicii statului modern.[22]

Începând cu anii 1850, mişcarea feministă se organizează şi reprezintă în istoria femeii perioada de clădire şi căutare a solidarităţii între femei. Este

[19] ***Ibidem***, p. 189-191.
[20] Adela Xenopol, ***Drepturile femeei***, în ***Dochia***, an I, nr. 1, 1896, p. 32-34.
[21] Florica, ***Ligele feministe***, p. 108.
[22] ***Ibidem,*** p. 109.

BDD-A30288 © 2012 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:49 UTC)

momentul care facilitează exprimarea primelor cereri ale femeii în evoluţia situaţiei ei. Creşterea mijloacelor de comunicare publică a îmbunătăţit cunoaşterea revendicărilor feministe prin diverse forme, ca de exemplu prin presa feministă, asociaţii locale, conferinţe naţionale şi internaţionale. Femeile erau conştiente de prejudecăţile şi împotrivirea bărbaţilor pe care trebuiau să le confrunte. Maria C. Buşureanu afirma că „*vrăjmaşi îi sint opinia publică, moravurile, legile. Învinsă cea dintîi, celelalte se vor supune de la sine*."[23] Revistele feminine sunt cele care au susţinut emanciparea femeii, acordarea de drepturi civile, juridice şi politice egale cu bărbaţii. Reviste, cum este cea înfiinţată de Maria Flechtenmacher sau cele aflate sub direcţia Adelei Xenopol - ***Rândunica***, ***Dochia***, ***Românca***, ***Viitorul româncelor***, ***Drepturile femeii,*** editată de Eugenia de Reuss-Ianculescu şi cele care le-au continuat în secolul următor.[24]

Toate suferinţele adunate de-a lungul anilor, care au apăsat greu soarta femeii şi care au determinat un statut al ei care nu o reprezintă, sunt adunate în nemulţumirile ei faţă de atitudinea bărbatului. În această perioadă prielnică, oarecum revoluţionară pentru femei, în general în întreaga Europă, femeia română se ridică pentru a-şi contura şi prezenta propria identitate, dezvăluindu-se pe sine. Nemulţumirile, dorinţele, aspiraţiile de viitor ale femeii române încep, după jumătatea secolului al XIX-lea şi îndeosebi spre sfârşitul veacului, să se formeze într-un glas care să încerce să pună capăt situaţiei actuale; şi cum mai bine decât prin presă? Presa devine un mijloc de exprimare şi afirmare a femeii române care, spunându-şi oful şi cerându-şi drepturile uzurpate, în timp, după o lungă luptă, le va şi obţine.

Se afirmă o voce puternică a unei feministe din această perioadă, care retrezeşte în femei acea mândrie a sexului frumos prin cuvintele sale încurajatoare, atingând coarda sensibilă a problemei emancipării femei. Dar care printr-o frumoasă manevrare atacă bărbatul, vinovat de pierderea rolului şi locului avut în societate de femeie în vremuri apuse şi îi cere

---

[23] Oana Băluţă, ***Feminine/feministe. Cetăţeni versus non-cetăţene***, în ***Observatorul cultural***, nr. 211, 2004.

[24] ***Ibidem***.

BDD-A30288 © 2012 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:49 UTC)

acestuia nu să o împingă mai adânc în acest „noroi," ci din contră să-i dea o mână de ajutor. Acest discurs plin de patimă şi încărcat de dorinţa de a realiza ceva în sensul emancipării îi aparţine Mariei Flechtenmacher.[25] Discursul ei este convingător şi foarte pasional, se vede că pune suflet în aceste cuvinte menite a convige toate femeile române că a sosit momentul ca ele să îşi decidă soarta. Femeia „*trebuie singură să-şi apere demnitatea şi amorul propriu contra calomniei agresorilor săi, care n-o cred bună de nimic*."[26]

Revista condusă de Maria Flechtenmacher, ***Femeia Română***, reprezintă începutul succesului femeii în plan public, primul pas în afirmarea identităţii ei, aducând o mare contribuţie la activitatea feministă. Printre colaboratorii revistei se aflau şi nume importante pentru mişcarea feministă, ca Sofia Nădejde, Adela Xenopol. Ultimele două decenii ale acestui secol prezintă rolul mişcării socialiste în închegarea mişcării precum şi influenţa publicaţiilor acesteia, ca ***Munca***, ***Drepturile Omului***, ***Contemporanul*** ş.a. Mai mult, în programul Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România (1893) printre principalele reforme se prevedea şi acordarea de drepturi civile şi politice egale pentru femei, accesul egal la muncă şi la profesare.[27]

Revenind asupra chestiunii femeii în discursul feminin, două dintre importantele feministe - Maria Flechtenmacher şi Sofia Nădejde - au scris articole dedicate clarificării acesteia. Să începem cu articolul semnat de M. Flechtenmacher, unde pune problema femeilor române, care este faptul că „*adversarii*" lor nu le susţin ideile, ci mai mult sunt împotriva emancipării. Îi încântă ideea ca femeia să evolueze, să aibă o mai bună pregătire, dar de aici şi până la a o privi ca egală e mult, vanitatea lor nu îi lasă, plus vechile

[25] Maria Flechtenmacher (1838-1888, Bucureşti) - soţia compozitorului Alexandru Flechtenmacher. Actriţă, scriitoare, profesoară, publicistă. Între 1879-1881 a editat revista ***Femeia Română***, unde scrie articole militând pentru drepturile cetăţeneşti ale femeii. http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Maria_Flechtenmacher

[26] Ş. Mihăilescu, ***op. cit.***, p. 76.

[27] ***Ibidem***, p. 26-27.

BDD-A30288 © 2012 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:49 UTC)

prejudicii şi tradiţii care le îngrădesc gândirea. Pentru societatea română de parte masculină, femeile sunt văzute ca „*nemulţumite*" că nu le convine situaţia în care se află şi că vor ceva în contra mentalităţii. Tocmai de aceea, femeia română le vine în contrapoziţie nu doar cu vorbe şi dorinţe, ci mai concret ea a „*început să manifeste în mod izbitor o viaţă cu totul nouă, o viaţă morală, demnă de a servi ca model sexului puternic*."[28] Perioada anilor 1879-1881, în care este publicată ***Femeia Română***, coincide cu maturizarea mişcării feministe române, tot mai multe femei i se alătură susţinând scopul acesteia. Femeia realizează că participarea la viaţa socială a ţării nu e un lucru interzis pentru ele şi că pot oferi multe. Are loc, putem spune, deşteptarea femeii române de pretutindeni. Un exemplu de participare: în războiul de independenţă, comitetele de ajutorare a răniţilor, care, după liniştirea spiritelor, s-au transformat în asociaţii cu rol emancipator. Aşa cum s-a văzut solidaritate în timp de război, aşa să se formeze şi în acest scop; pentru ele este îndemnul adresat de M. Flechtenmacher tuturor femeilor. Multe astfel de comitete, asociaţii deschid poarta spre viaţa socială (*Societatea femeilor pentru protejarea orfanilor de ambe sexe*, Bucureşti; *Comitetul filantropic al doamnelor* din Focşani ş.a.). Entuziasmul molipsitor al Mariei Flechtenmacher se observă în „*curentul a cuprins totul*," dar şi mesajul încurajator de a se continua prin „*perseverenţă, prin travaliu, mişcarea intră în faza supremă a luptei pentru justiţie şi libertate*."[29]

În articolul Sofiei Nădejde[30] - ***Cestiunea femeilor***[31] - sunt prezentate contraargumente la afirmaţia că femeia este incapabilă de a-şi dezvolta inteligenţa. Autoarea este indignată de măsurarea creierului femeii şi de

[28] ***Ibidem***, p. 79.

[29] ***Ibidem***, p. 80-81.

[30] Sofia Nădejde (1856-1946) - scriitoare, publicistă, traducătoare, una dintre cele mai reprezentative personalităţi ale feminismului românesc. Directoare a ***Evenimentului literar***, 1894. A fost adeptă a ideilor socialiste până în 1898, când va părăsi mişcarea. Opere: ***Patimi***, 1903, ***Robia banului***, 1906, ***Părinţi şi copii***, 1907. (Ş. Mihăilescu, ***op. cit.***, p. 82).

[31] Sofia Nădejde, ***Chestiunea femeilor***, în ***Femeia română***, an II, nr. 111, 1879.

BDD-A30288 © 2012 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:49 UTC)

faptul că rezultatul cercetării respective aduce femeia în inferioritate intelectuală. Sunt două teorii care afirmă inferioritatea femeii: una se referă la măsurarea materiei cenuşii şi cealaltă la masa musculară. Prin prima teorie se susţine că creierul femeii este mai mic, cantitativ, şi deci femeile mai puţin inteligente. Sofia Nădejde infirmă această teorie, odată prin faptul că simpla măsurare cantitativă a creierului nu poate reflecta cunoştinţele şi capacităţile intelectuale. În al doilea rând, conform acestei teorii, creireul omului s-a micşorat în ultimele secole, ceea ce arată că şi bărbatul ar trebui considerat mai puţin inteligent, nu doar femeia. Conform celei de a doua teorii, cu cât masa musculară este mai mare, cu atât şi creierul, de aici declaraţia misogină este evidentă: bărbaţii sunt mai inteligenţi. Dar şi această teorie este comentată de Sofia Nădejde, care nu intenţionează doar să infirme teoria, ci doreşte să demostreze care este adevărul. Astfel, dacă se analizează omul preistoric, după această teorie ar fi o fiinţă foarte inteligentă, pentru că fizic era foarte solicitat. Dar mai ştim şi că în această perioadă femeia, ca şi bărbatul, era supusă efortului fizic mare pentru supravieţuire şi hrană. Însă, pentru secolul al XIX-lea, această teorie nu poate reflecta adevărul, întrucât munca femeii nu este atât de solicitantă fizic, ei fiindu-i rezervate activităţi mai uşoare din considerentul incapacităţii. Astfel, cele două teorii nu pot reflecta, în nici un caz, că femeia este inferioară din punct de vedere intelectual bărbatului, pentru că nu este luată în calcul calitatea materiei cenuşii. Dar acest lucru nu dovedeşte că o femeie este incapabilă să-şi dezvolte inteligenţa. Din contră, dacă i se permite să meargă la şcoală, ea va demonstra prin rezultatele de la învăţătură că poate atinge acel nivel intelectual cunoscut doar la bărbat.[32]

Discursul Sofiei Nădejde este unul care tratează direct problema de inferioritate a femeii, a drepturilor care i se cuvin. Cuvintele folosite în acest discurs sunt de o mare încărcătură emoţională. Se observă implicarea autoarei în dezbaterea principalei probleme a chestiunii feminine şi anume, promovarea femeii ca egală bărbatului, în primul rând prin educaţie. Sofia Nădejde sublinează importanţa învăţăturii minţii şi sufletului în viaţa unei

[32] Ş. Mihăilescu, ***op. cit.***, p. 82-84.

BDD-A30288 © 2012 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:49 UTC)

tinere, care este de un real folos în viitorul acesteia. O altă problemă evidenţiată de autoare este desconsiderarea femeii de către bărbat şi *sclavia* în care este ţinută. Dar, fie ea şi sclav, are dreptul să aspire şi să-şi câştige libertatea, să devină un cetăţean al societăţii moderne care promovează tocmai acest ideal de egalitate, libertate.

În ultima parte a discursului doamnei Nădejde este prezentată suferinţa trăită de femeie de atât de mult timp şi care speră ca într-un viitor apropiat să poată oferi urmaşelor o viaţă mai bună, mai dreaptă.[33]

Sofia Nădejde susţine cu înflăcărare emanciparea femeii, implicarea ei activă în ceea ce priveşte problemele referitoare la ea „*Doamnelor! Dacă voim emancipare, trebuie să fim mai întâi demne de ea; şi să nu o aşteptăm de la bărbaţi, ci să o luăm singure*."[34] Acest îndemn adresat tuturor femeilor nu doar cheamă la lupta pentru obţinerea drepturilor, ci mai mult, se referă la redescoperirea personală a femeii. E vorba de mândria de gen, de afirmarea propriei identităţi şi de dovedirea capacităţii intelectuale - printr-o bună educaţie. Prin implicarea activă în viaţa socială „*au dobândit cunoştiinţe legislative, administrative. Au descoperit că se pot descurca fără nici un sprijin şi că nu sunt lipsite de capacitatea de a învăţa şi altceva pe lângă brodat şi alte activităţi casnice*."[35] Aceste femei simple nu caută să impresioneze prin cuvinte mari şi teorii abstracte, ci vorbesc din inimă pentru a cuceri inimile întregii naţiuni, nu doar ale femeilor. Citind printre rânduri, descoperi, dincolo de cuvinte, emoţia, dar şi speranţa într-o schimbare care să ridice femeia din această prăpastie în care a fost împinsă la un statut de egalitate în calitate de cetăţeană a unei societăţi în progres. În următoarele decenii, mişcarea feministă din România se va integra şi mai mult celei internaţionale şi vor apărea primele succese.

În final, facem precizarea că, în cercetarea situaţiei şi statutului femeii moderne, este bine să avem în vedere situaţia actuală a femeii şi cea *a femeii de mâine*. Românceleе noastre erau crescute cu scopul de a se mărita, a face copii (în caz că nu putea face copii, acesta era motiv de divorţ), învăţau a fi

[33] ***Ibidem***, p. 85-86.
[34] ***Ibidem***, p. 86-87.
[35] Oana Băluţă, ***Feminine / feministe***, 2004.

BDD-A30288 © 2012 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:49 UTC)

bune gospodine, mame. Dar acum lucrurile se schimbă, femeia luptă pentru realizarea scopurilor ei în viaţă şi e ambiţioasă în făurirea acestei stări de independenţă.[36]

[36] Adela Xenopol, ***Femeea de azi şi Femeea de mâine***, în ***Dochia***, an. II, nr. 11, 1898, p. 161.

BDD-A30288 © 2012 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:49 UTC)